

Seg tror altsaa, at man maa tage alle historiske Hensyn i Betragtning, hvis man overhovedet vil bestemme Fæsteforholdet i dets Tilblivelse.

J. M. Hansen: Maa jeg blot sige, at det ikke er mig, der ved denne Leilighed har givet Anledning til, hvad jeg her har nævnt om Fæstevæsenets tidligere Tilstand og om Aaen af 1821. Jeg henviste kun dertil som en Modvægt mod en anden Henviisning af den høitærede Minister, hvorved han mente at kunne oplyse, at Godsseierne have været ilde stillede. Jeg viste, at Staten har taget sig af Godsseierne og har taget dem stærkt under Armene. Om det ikke har hjulpet, er en ganske anden Sag; det havde maasse været kloge af Staten, om den ikke havde gjort det. Staten skulde dengang have ladet disse usle Mennesker indrette sig paa en saadan Maade, at de efterhaanden kunde være blevne Selveiere, i Stedet for, at den har ladet Fæstejorden gaa over i Godsseiernes Hænder paany og i hele Aarhundrebet arbejdet hen til at give dem gode Konjunkturer og hjulpet dem til at benytte de gode Konjunkturer paa bedste Maade.

Indenrigsministeren: Ja, det var kun som en Kontravægt til det ærebe Meblems historiske Oplysninger, at jeg begjærede Ordet og fremfatte mine Bemærkninger.

Kofod: Jeg vil blot udtale min Glæde over, at denne Forespørgsel er kommen frem, thi det lader jo til, at den vil forebygge en ellers ulykkelig Afgjørelse for Ordningen af det Forhold, hvorom der her handles. Jeg har ikke taget Ordet for at blande mig i Sagens Enkeltheder, men kun fordi der er bragt adskillige historiske Naame frem under Forhandlingen. Hærdeleshed er den tidligere Indenrigsminister Bang bleven omtalt, og han er bleven stemplet som en meget ustabig Mand med Hensyn til sin Opfattelse af Landbospørgsmaalet, idet han blev betegnet som særdeles god til sin Tid, men derimod værre til andre Tider. Jeg tror, at naar vi mindes dette, bør vi billigvis ogsaa ihukomme, at det Samme kan ske med meget folkeligere Mænd end han, saa at de til forskjellige Tider kunne komme til at staa paa forskjellige Stader med Hensyn til Landbospørgsmaalet. Jeg kjender Folk, der for saa Aar siden sagde, at den eneste Vej var en mindelig Afgjørelse mellem Fæsterne og ikke Sordrotterne men Godsseierne, medens de samme Folk senere ere komne til Erkjendelse af, at det er aldeles nødvendigt at faae en Fæstelov for at faae Forholdet ordnet. Jeg tror, at naar vi dømmes de Gravlagte for deres Holdning i dette vigtige Spørgsmaal, bør vi ogsaa have en vis Selverkjendelse af, at ogsaa vi kunne feile, for at fritage Efterlægten for at sælde en lignende Dom over os. Det er

kun dette, som jeg i den historiske Sandheds Interesse vil hævde.

Da Ingen yderligere begjærede Ordet, var Forespørgslen sluttet.

Man gif derpaa til den sidste paa Dagsordenen opførte Sag:

Forespørgsel af Folkethingsmanden for Skanderborg Amts 1ste Valgkreds (Bajer) til Indenrigsministeren angaaende Frigjørelse for Forpligtelsen til at vedligeholde Bolværker.

(Forespørgslen findes i Tillæg A. Sp. 2070).

Bajer: Jeg beklager den uheldige, men i Øvrigt aldeles tilfældige Omstændighed, at min Forespørgsel skal følge umiddelbart efter en Forespørgsel, der saa fuldstændig har lagt Beslag paa den almindelige Opmærksomhed, og som angaar en Sag, der i lang Tid har bevæget Sindene, hvorimod den Sag, jeg har den Ære at bringe frem, er Noget, saavidt jeg veed, Nytt og Noget, som i alt Fald i lang Tid ikke har været for her, ja maasse slet ikke har været for her. Min Forespørgsel gaar ud paa at lette et Tryk for dem, der maa regnes til de Smaa i Samfundet, og jeg haaber, at den af denne Grund vil finde et velvilligt Øre baade hos den ærebe Minister og hos det høie Thing. Den høie Anledning til min Forespørgsel er noget Særligt, noget Stedligt, som nærmest gjælder Kjøbstaden Horsens, men jeg har ikke de stommindre stillet den ganske i Almindelighed, fordi jeg har en Formodning om, at de Forhold, der finde Sted i Horsens, have noget Tilvarende paa flere Steder i Danmark. Jeg forudsætter denne Bemærkning af den Grund, at jeg, hvis den høitærede Minister af Mangel paa Materiale ikke skulde se sig i Stand til at svare fuldstændig paa min Forespørgsel, som den foreligger i den største Almindelighed, dog vil være meget taknemmelig for et Svar paa det særlige Tilfælde. Jeg gaar altsaa ud fra dette, holder mig alene til dette og ser kun af og til hen til, hvad der finder Sted paa andre Steder, forsaavidt det har været mig muligt i den korte Tid, der har staaet til min Raadighed, at staffe mig Kundskab derom. I den sydlige Del af Horsens, og jeg tror ogsaa at kunne sige i den fattigste Del af Byen, er der en Aaarm, en Arm af Bygholmsaaen; Aaen har i Øvrigt et andet Afløb, saa at denne Arm nærmest er at betragte som en Kanal med saagodt som stillestående Vand. For omtrent 150 Aar og maasse længere siden laa der som nu Guse paa begge Sider af denne Aaarm, men der var ingen Gader mellem Gufene og Aaen, Saverne stødte, saavidt vides, op til Aaen, og i senere Tid blev der taget Jord ind for at anlægge en Vej langs med Aaen. Denne